

Fact sheet

3

Een profiel van Vlaamse pleegkinderen/gasten

Auteurs

Bronselaer, J., Vandezande, V. & Verreth, K.

© 2011

Vlaamse overheid

Samenstelling

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Joost Bronselaer, Véronique Vandezande en Kathleen Verreth

Verantwoordelijke uitgever

Johan Alleman
Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21, 1000 Brussel

Marc Morris
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30, 1030 Brussel

Jaar van uitgave

2011

Grafische vormgeving

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Vandichel

Foto's Pleegzorg Vlaanderen vzw

Depotnummer D/2893/2011/23 978-90-5130-740-5 9789051307405

De fact sheets zijn ook te vinden op het internet:
www.kenniscentrumwvg.be
www.kbs-frb.be/otheractivity.aspx?id=281222&LangType=2067
www.pleegzorgvlaanderen.be

Inhoud

Samenvatting	2
I Inleiding	2
2 Kenmerken van Vlaamse pleegkinderen/gasten	3
2.1 Demografische kenmerken	3
2.2 Pleegzorgkenmerken van Vlaamse pleegkinderen/gasten	5
2.2.1 Het verblijf voorafgaand aan het pleeggezin	5
2.2.2 De pleegzorgduur	7
2.2.3 Pleegzorg gebaseerd op een rechterlijke beslissing	9
2.2.4 De pleegzorgintensiteit	10
2.2.5 De onkostenvergoeding	11
3 Ondersteuningsbehoeften van Vlaamse pleegkinderen/gasten	13
3.1 Het voorkomen van ziekte, aandoeningen of handicaps	14
3.2 Ondersteuningsbehoeften omwille van ziekte, aandoeningen en beperkingen	15
3.3 Het voorkomen van internaliserend en externaliserend probleemgedrag	15
3.4 Ondersteuningsbehoeften omwille van probleemgedrag	18
4 Conclusie	19
Bibliografie	20

Samenvatting

Deze bijdrage schetst op basis van een postenquôte bij een representatieve steekproef van Vlaamse pleegzorgers een beeld van het profiel van Vlaamse pleegkinderen/gasten. In eerste instantie wordt een beschrijving gegeven van hun demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken. Uit de demografische analyse blijkt de leeftijd en het geslacht significant anders te liggen in de verschillende pleegzorgsectoren. De leeftijd van de pleegzorger en van pleegkind/pleeggast hangen bovendien significant positief samen wat impliceert dat naarmate pleegzorgers ouder zijn ze ook pleegzorg opnemen voor een ouder pleegkind/gast. Uit de analyse van de pleegzorgkenmerken komt naar voor dat het geslacht alsook de leeftijd van pleegkind/gast significant samenhangen met het verblijf vooraf, de pleegzorgduur en of de zorg al dan niet steunt op een rechterlijke beslissing. De leeftijd van pleegkind/gast vertoont ook samenhang met de omvang van de onkostenvergoeding en de pleegzorgintensiteit. De pleegzorgkenmerken vertonen doorgaans ook onderlinge samenhang. In tweede instantie wordt gekeken naar de ondersteuningsbehoeften van pleegkinderen/gasten. Enerzijds wordt geïllustreerd hoe vaak langdurige ziekten, aandoeningen en handicaps voorkomen. Voorts kijken we naar het aanwezig zijn van verschillende soorten beperkingen en internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Tevens worden een aantal risicofactoren weergegeven alsook of pleegzorgers bij hun pleegkind/gast voor deze ziekten, aandoeningen, beperkingen en probleemgedragingen een behoefte ervaren aan professionele hulp.

I Inleiding

In deze bijdrage wordt een profiel geschetst van Vlaamse pleegkinderen/gasten. Een pleegkind wordt daarbij opgevat als elke minderjarige die aan een pleeggezin werd toevertrouwd. In het geval een meerderjarige aan een pleeggezin werd toevertrouwd spreken we over een pleeggast. Ook de ondersteuning door een pleeggezin van een meerderjarige persoon, het zogenaamde Wonen onder begeleiding van een particulier (WOP), wordt in de context van dit onderzoek als een pleeggast opgevat. Een profielschets van pleegkinderen/pleeggasten is vanuit verschillende oogpunten belangrijk en relevant. Vanuit het oogpunt van pleegzorgers kan het informatief zijn te weten wat de kenmerken zijn van de groep van personen waarvoor ze zorg opnemen. Vanuit het oogpunt van diensten voor pleegzorg is het belangrijk een zicht te hebben op de basiskenmerken van hun cliënten. Vanuit het oogpunt van de (Vlaamse) overheid kan een profielbeschrijving van pleegkinderen en pleeggasten een beeld schetsen van noden en behoeften die bestaan bij deze zorgbehoevende doelgroep. Vanuit wetenschappelijk oogpunt is een dergelijke profielschets voor Vlaanderen vrij uniek omdat ons geen andere recente wetenschappelijke studies bekend zijn die een beeld schetsen van de basiskenmerken van Vlaamse pleegkinderen/pleeggasten.

Dit neemt niet weg dat over pleegkinderen/gasten voor Vlaanderen een aantal kenmerken bekend zijn uit de pleegzorgregistratie van Pleegzorg Vlaanderen. Deze jaarlijkse publicatie beschrijft een aantal basiskenmerken van pleegkinderen/gasten, telkens in de loop van een jaar. Hierdoor worden de evoluties van een aantal basiskenmerken in beeld gebracht voor pleegkinderen/gasten binnen drie sectoren: de Bijzondere Jeugdzorg (BJZ), pleegkinderen/gasten met een handicap (VAPH), en de pleegkinderen die gebruik maken van gezinsondersteunende pleegzorg (GOP). Anders dan de profielschets van Pleegzorg Vlaanderen zijn de cijfers die hier worden voorgesteld, gebaseerd op een eenmalige bevraging van een steekproef van Vlaamse pleegzorgers. Voor de methode die daarbij gehanteerd werd (nl. de bevraging van pleegzorgers via een post-enquête) verwijzen we naar de eerste fact sheet in deze reeks (Verreth e.a., 2011). Belangrijk om hier te vermelden is dat wanneer meerdere pleegkinderen/gasten in eenzelfde pleeggezin verblijven, de pleegzorger gegevens diende te verschaffen over slechts één pleegkind/pleeggast in het gezin (met name degene die het eerst verjaarde vanaf het moment van de bevraging). Op die manier werd bij meerdere pleegkinderen/gasten in het gezin willekeurig één ervan geselecteerd. In de profielschets die volgt, is ook een representatief staal van pleeggasten van OPZ Geel (psychiatrische pleegzorg) opgenomen, wat niet het geval is in de publicaties van Pleegzorg Vlaanderen. Bovendien trachten we met onze analyse tegelijk een breder (meer kenmerken van pleegkinderen/gasten worden beschreven) en diepgaander (waar mogelijk wordt de samenhang tussen een aantal kenmerken weergegeven) profiel te schetsen van pleegkinderen/gasten in Vlaanderen.

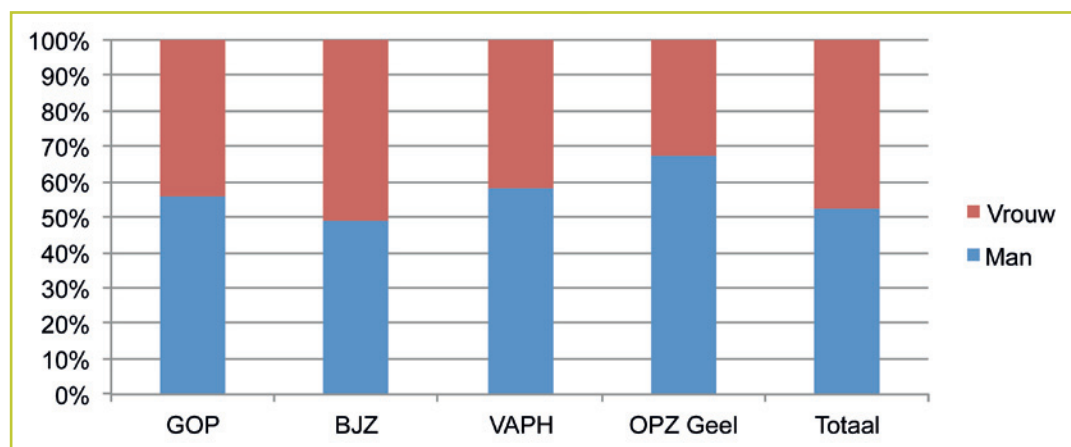
Inhoudelijk wordt er vooreerst een beschrijving gegeven van een aantal kenmerken van pleegkinderen/gasten. Naast demografische kenmerken zoals geslacht en leeftijd gaat het over een beschrijving van pleegzorgkenmerken. Bovendien wordt een beeld geschetst van het voorkomen van ziekte, aandoeningen, beperkingen en probleemgedrag bij Vlaamse pleegkinderen/gasten en bij welke deelgroepen ze vaker voorkomen. Daarnaast wordt verduidelijkt wat de behoefte is aan professionele hulp met betrekking tot de gesignaleerde beperkingen en het probleemgedrag.

2 Kenmerken van Vlaamse pleegkinderen/gasten

2.1 Demografische kenmerken

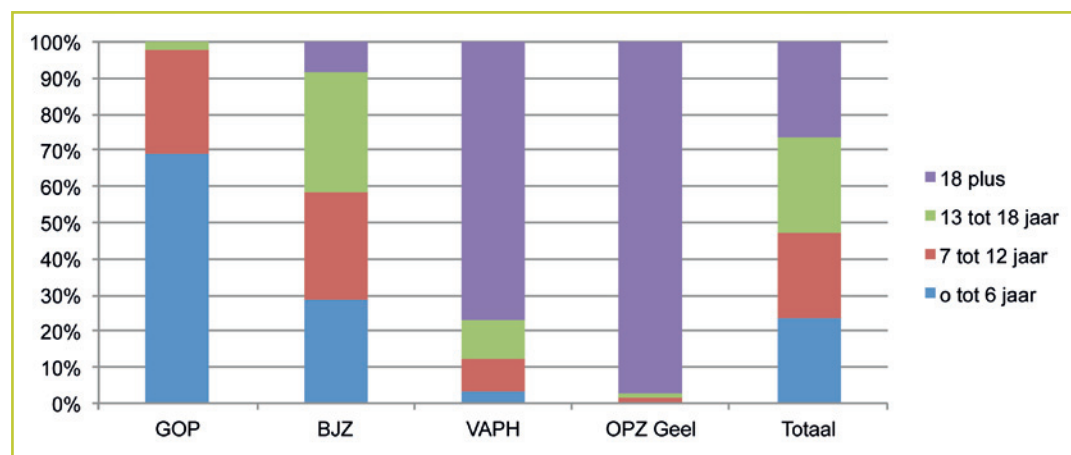
Figuur 1 toont de geslachtsverhouding van Vlaamse pleegkinderen/gasten naar sector. Het aandeel mannen en vrouwen ligt quasi rond de 50% (52% mannen, 48% vrouwen). Bij een opdeling naar sector bestaan significante verschillen. Het aandeel mannelijke pleegkinderen/gasten ligt vooral hoger binnen de VAPH-pleegzorg (58% mannen) en het OPZ Geel (67,5% mannen).

Figuur 1 Het geslacht van Vlaamse pleegkinderen/gasten naar sector

Figuur 2 toont de leeftijdsverdeling van Vlaamse pleegkinderen/gasten naar sector. Daaruit blijkt dat in de gezinsondersteunende pleegzorg (GOP) hoofdzakelijk tot 12-jarigen voorkomen. Een beperkt aandeel van 2% situeert zich in de leeftijdsgroep "13 tot 18 jaar". In de pleegzorg van de BJZ komen hoofdzakelijk pleegkinderen (minderjarigen) voor. Goed 8% zijn meerderjarigen. In de VAPH-pleegzorg en de pleegzorg van OPZ Geel nemen meerderjarigen (pleeggasten) het grootste aandeel in.

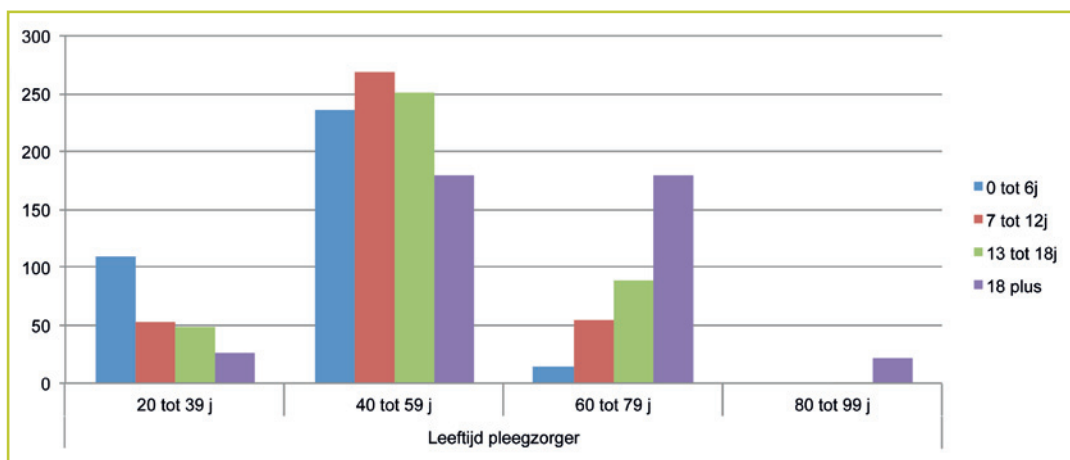
Figuur 2 De leeftijdsverdeling van Vlaamse pleegkinderen/gasten naar sector

In de tweede fact sheet in deze reeks werd verduidelijkt dat ook de leeftijdsverdeling van pleegzorgers significant verschilt naar sector (Bronselaer e.a., 2011a). De OPZ Geel-pleegzorgers en VAPH-pleegzorgers hebben een significant hogere leeftijd. GOP-pleegzorgers hebben gemiddeld de jongste leeftijd. Dit laat veronderstellen dat een samenhang bestaat tussen de leeftijd van pleegzorgers enerzijds en pleegkinderen/gasten anderzijds. Dit wordt bevestigd door een significant positieve correlatie van 0,49 alsook door figuur 3 die de leeftijd van pleegkinderen/gasten weergeeft naar de leeftijd van de pleegzorger.

Figuur 3 toont dat “20 tot 39 jarige” pleegzorgers het vaakst “0 tot 6 jarigen” opvangen en in mindere mate pleegkinderen en gasten uit de overige leeftijdsgroepen. De “40 tot 59 jarige” pleegzorgers huisvesten niet enkel globaal genomen het grootst aantal pleegkinderen/gasten. Deze pleegzorgers vangen ook in alle leeftijdsgroepen van pleegkinderen/gasten het grootste aantal op. De “60 tot 79 jarige” pleegzorgers vangen na de “40 tot 59 jarigen” het grootst aantal pleegkinderen/gasten op. Vooral pleeggasten en in mindere mate pleegkinderen vinden we bij pleegzorgers van deze leeftijdsgroep terug. Ten slotte blijkt dat “80 tot 89 jarige” pleegzorgers in hoofdzaak pleeggasten opvangen.

Figuur 3 De leeftijd van pleegkinderen/gasten naar de leeftijd van de bevraagde pleegzorger

2.2 Pleegzorgkenmerken van Vlaamse pleegkinderen/gasten

In wat volgt worden een aantal kenmerken van pleegkinderen/gasten beschreven die te maken hebben met de pleegzorg die voor hen wordt opgenomen. Het gaat daarbij om kenmerken zoals: het verblijf voorafgaand aan het pleeggezin, de pleegzorgduur, de pleegzorgintensiteit en of de zorg al dan niet gebaseerd is op een rechterlijke beslissing. Andere pleegzorgkenmerken zoals het type pleeggezin waarin pleegkinderen/gasten verblijven of de pleegzorgsector komen aan bod in de tweede fact sheet in deze reeks (Bronselaer e.a., 2011a).

2.2.1 Het verblijf voorafgaand aan het pleeggezin

Vlaamse pleegkinderen/gasten kunnen voorafgaand aan hun verblijf in een pleeggezin op uiteenlopende plaatsen verblijven. In 41% van de gevallen is dat bij (een van) de ouders. 7% verbleef voordien bij “andere familie”. Quasi 30% verbleef in een residentiële instelling, 12% verbleef in een ander pleeggezin. 11% verbleef voordien elders. Het verblijf voorafgaand aan het pleeggezin verschilt significant naar geslacht, leeftijd, pleegzorgduur en pleegzorgsector (tabel 1).

Naar geslacht blijkt dat mannelijke pleegkinderen/gasten, vergeleken met vrouwelijke, voordien vaker bij (één van) de ouders, bij een ander pleeggezin of ergens anders verbleven. Vrouwelijke pleegkinderen/gasten verbleven vaker bij andere familie (dan de ouders) of een residentiële instelling.

Naar leeftijd bestaan eveneens belangrijke verschillen. Meest opmerkelijk is dat 46% van de "13 tot 18 jarigen" voordien bij één van de ouders verbleef. Bij de overige leeftijdsgroepen ligt dit aandeel lager. Bij pleeggasten (meerderjarigen) blijkt bovendien dat goed één op vijf voordien in een ander pleeggezin verbleef. In de andere leeftijdsgroepen ligt dit aandeel duidelijk lager en schommelt tussen 7% en 9%. Bij "0 tot 6 jarigen" en "7 tot 12 jarigen" verbleef 37% voordien in een residentiële instelling. Bij "13 tot 18 jarigen" en "18-plussers" ligt dit aandeel met 28% en 18% duidelijk lager.

Uit het verblijf vooraf naar type pleegzorg blijkt dat pleegkinderen of gasten in familiale netwerkpleegzorg voorafgaand aan hun verblijf in het pleeggezin vaker bij één van de ouders (68%) verbleven dan degene in bestandspleegzorg (19%) of niet-familiale netwerkpleegzorg (37%). Pleegkinderen/gasten die in familiale netwerkpleegzorg verblijven, verbleven voordien ook vaker bij "andere familie" dan kinderen/gasten in de twee andere pleegzorgtypes. Kinderen of gasten in bestandspleegzorg en niet-familiale netwerkpleegzorg verbleven voordien vaker bij een ander pleeggezin (respectievelijk 16% en 17%) dan degene in familiale netwerkpleegzorg waar 4% voordien in een ander pleeggezin verbleef. Pleegkinderen/gasten in bestandspleegzorg verbleven voordien vaker in een residentiële instelling (47%) dan zij in niet-familiale netwerkpleegzorg (25%) of in familiale netwerkpleegzorg (11%).

Bij een opsplitsing naar sector blijkt dat pleegkinderen/gasten in GOP voordien in 93% van de gevallen bij één van de ouders verbleven. In de overige sectoren ligt dit aandeel lager. Binnen de VAPH-pleegzorg ligt dit aandeel op 46%, in de BJZ-pleegzorg verbleef voordien 40% bij één van de ouders en in de pleegzorg van OPZ Geel ligt dit aandeel op 10%. Pleeggasten in de pleegzorg van OPZ Geel verbleven voordien in belangrijke mate in een ander pleeggezin. Bij 62% van de pleeggasten is dit het geval. In de andere sectoren ligt dit aandeel duidelijk lager. Pleegkinderen/gasten binnen de BJZ verbleven voorafgaand aan het pleeggezin in 34% van de gevallen in een residentiële instelling. Binnen VAPH en OPZ Geel bedraagt dit aandeel goed één op vijf pleegkinderen/gasten. Opmerkelijk is ook dat één op vijf pleegkinderen/gasten in VAPH-pleegzorg voordien "elders" verbleven. In de overige sectoren ligt dit aandeel duidelijk lager.

Tabel 1 Het verblijf van pleegkinderen/gasten voorafgaand aan het pleeggezin naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken.

		Bij (een van de) ouders	Bij zijn of haar andere familie	Bij een ander pleeggezin	In een residentiële instelling	Ergens anders	Totaal (n=100%)
Geslacht pleegkind/ pleeggast*	Man	42,5%	6,1%	12,3%	26,5%	12,7%	789
	Vrouw	39,1%	7,2%	10,8%	33,1%	9,8%	732
Leeftijd pleeg- kind/pleeggast*	nul tot 6 jaar	38,4%	5,2%	9,0%	36,9%	10,5%	344
	7 tot 12 jaar	39,7%	6,0%	6,8%	37,3%	10,1%	365
	13 tot 18 jaar	45,5%	7,5%	8,2%	28,0%	10,8%	389
	18 plus	40,0%	7,0%	20,9%	18,2%	13,8%	412
Pleegzorgtype*	Bestands- pleegzorger	19,2%	4,3%	15,9%	46,8%	13,8%	718
	Familiale netwerk- pleegzorger	67,9%	9,9%	4,4%	10,8%	7,1%	595
	Niet- familiale netwerk- pleegzorger	37,1%	5,8%	17,4%	25,0%	14,7%	224
Pleegzorg- sector*	GOP	93,2%	2,3%	0,0%	0,0%	4,5%	44
	BJZ	39,7%	7,0%	9,2%	34,1%	10,0%	1035
	VAPH	46,3%	6,6%	3,5%	22,6%	21,0%	257
	OPZ Geel	9,6%	1,8%	62,3%	21,9%	4,4%	114

* $p < 0,05$

2.2.2 De pleegzorgduur

De gemiddelde pleegzorgduur van pleegkinderen/gasten in Vlaanderen bedraagt 7,5 jaar¹. Quasi de helft van de pleegkinderen/gasten verbleef "één tot vijf jaar" in het pleeggezin. Quasi één op vijf pleegkinderen/gasten verbleef "zes tot tien jaar", één op vier verblijft "langer dan tien jaar" in het pleeggezin.

Tabel 2 toont inzake pleegzorgduur significante verschillen naar geslacht, leeftijd, pleegzorgsector en zorgintensiteit. Globaal genomen ligt de pleegzorgduur hoger bij manne-

¹ Dit is de duur vanaf het jaar waarin pleegzorg startte tot op het moment van de bevraging.

lijke dan bij vrouwelijke pleegkinderen/gasten. De pleegzorgduur neemt ook toe naarmate pleegkinderen/gasten ouder zijn. Bij pleeggasten (meerderjarigen) verblijft bv. 50% meer dan tien jaar in het gezin. Dit aandeel bedraagt 38% bij “13 tot 18 jarigen” en 5% bij “7 tot 12 jarigen”.

Naar sector bestaan eveneens belangrijke verschillen. Binnen VAPH en OPZ Geel verblijft quasi de helft van de pleegkinderen/gasten reeds langer dan tien jaar in het pleeggezin. Binnen BJZ en vooral GOP is de pleegzorgduur duidelijk korter. Vergeleken met de twee andere sectoren blijkt een relatief groot aandeel van pleegkinderen/gasten “één tot vijf jaar” in het pleeggezin te verblijven. Binnen BJZ bedraagt dit aandeel 58%, binnen GOP 61%.

Ook de pleegzorgintensiteit hangt samen met de pleegzorgduur. Pleegkinderen/gasten die “elke dag” (van de maand) in het pleeggezin verblijven, verblijven er ook reeds langer.

Tabel 2 Pleegzorgduur naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken

		Minder dan één jaar	Eén tot vijf jaar	Zes tot tien jaar	Meer dan tien jaar	Totaal (n=100%)
Leeftijd pleegkind/pleeggast*	0 tot 6 jaar	9,6%	87,0%	3,1%	0,3%	354
	7 tot 12 jaar	2,2%	52,1%	40,5%	5,2%	363
	13 tot 18 jaar	3,1%	36,1%	22,5%	38,2%	382
	18 plus	1,0%	29,8%	19,4%	49,9%	403
Geslacht pleegkind/pleeggast*	Man	4,4%	48,3%	19,9%	27,3%	787
	Vrouw	3,5%	52,8%	22,5%	21,2%	723
Pleegzorgtype	Bestandspleegzorger	4,1%	48,9%	19,4%	27,7%	716
	Familiale netwerkpleegzorger	3,8%	51,7%	23,5%	21,0%	582
	Niet-familiale netwerkpleegzorger	4,2%	50,0%	22,7%	23,1%	216
Pleegzorgsector*	GOP	31,8%	61,4%	6,8%	0,0%	44
	BJZ	4,0%	58,2%	22,0%	15,8%	1031
	VAPH	1,2%	23,9%	24,3%	50,6%	251
	OPZ Geel	0,9%	30,0%	17,3%	51,8%	110
Pleegzorgintensiteit*	Niet elke dag pleegzorg	14,2%	51,6%	17,4%	16,8%	155
	Elke dag pleegzorg	2,8%	50,0%	22,0%	25,2%	1328
Alle pleegzorgers		3,9%	50,1%	21,4%	24,5%	1524

* $p < 0.05$

2.2.3 Pleegzorg gebaseerd op een rechterlijke beslissing

Pleegzorg blijkt in 51% van de gevallen gebaseerd op een rechterlijke beslissing terwijl dit in 42% van de gevallen niet zo is. Daarnaast geeft 8% van de pleegzorgers aan niet te weten of de zorg voor hun pleegkind/gast gebaseerd is op een rechterlijke beslissing.

De pleegzorg van vrouwelijke pleegkinderen/gasten blijkt iets vaker gebaseerd op een rechterlijke beslissing (54%) dan bij mannen (47%). Dit hoger aandeel komt ook voor bij de leeftijdsgroepen “7 tot 12 jaar” en “13 tot 18 jaar”. Bij meerderjarigen (pleeggasten) ligt dit aandeel met 22% duidelijk lager. Opmerkelijk is ook dat 19% van de pleegzorgers in het geval zorg wordt opgenomen voor een pleeggast niet weet of de rechter ooit besliste tot pleegzorg.

Naar sector blijkt dat binnen de BJZ 63% van de pleegzorg gebaseerd is op een beslissing van de rechter. Binnen GOP 18% en binnen de VAPH-pleegzorg (29%) ligt dit aandeel duidelijk lager. In de twee laatste gevallen zijn dit relatief hoge percentages, gezien de pleegzorg in beide sectoren in principe “vrijwillig” is gebeurd. Binnen OPZ Geel komt op een rechterlijke beslissing gebaseerde pleegzorg nauwelijks voor. Opvallend is dat meer dan de helft van de OPZ Geel-pleegzorgers niet weet of een rechterlijke beslissing aan de basis lag van de pleegzorg die ze opnemen voor hun pleeggast.

Tabel 3 Pleegzorg gebaseerd op een rechterlijke beslissing naar demografische kenmerken pleegkind/gast en pleegzorgkenmerken

		Nee	Ja	Weet niet	Totaal (n=100%)
Geslacht*	Man	44,5%	46,8%	8,7%	805
	Vrouw	39,1%	54,3%	6,6%	744
Leeftijd*	0 tot 6 jaar	37,3%	58,5%	4,2%	359
	7 tot 12 jaar	34,1%	62,4%	3,5%	370
	13 tot 18 jaar	32,7%	63,9%	3,4%	388
	18 plus	59,7%	21,7%	18,6%	419
Type pleegzorg*	Bestandspleegzorger	37,8%	52,6%	9,7%	725
	Familiale netwerkpleegzorger	45,6%	48,9%	5,5%	614
	Niet-familiale netwerkpleegzorger	43,8%	47,8%	8,5%	224
Sector*	GOP	77,8%	17,8%	4,4%	45
	BJZ	32,9%	63,4%	3,8%	1056
	VAPH	67,8%	28,7%	3,4%	261
	OPZ Geel	40,4%	3,5%	56,1%	114

* $p < 0.05$

2.2.4 De pleegzorgintensiteit

Om een inschatting te maken van de intensiteit van de pleegzorg werd aan pleegzorgers gevraagd: "Indien u de voorbije maand bekijkt, nam u dan elke dag pleegzorg op voor dit pleegkind/deze pleeggast?" Van de bevroagde pleegzorgers geeft 89% aan elke dag (van de maand) pleegzorg op te nemen voor hun pleegkind/gast.

Tabel 4 toont dat bij "0 tot 6-jarigen" en meerderjarigen de pleegzorg in 87% van de gevallen dagelijks wordt opgenomen. Bij "7 tot 12-jarigen" en "13 tot 18-jarigen" ligt dit aandeel hoger, respectievelijk 91% en 94%. Familiale netwerkpleegzorgers blijken ook vaker dagelijks pleegzorg op te nemen vergeleken met bestandspleegzorgers en niet-familiale netwerkpleegzorgers. Waar 93% van de familiale netwerkpleegzorg dagelijks wordt opgenomen ligt dit aandeel bij bestandspleegzorg op 87% en bij andere netwerkpleegzorg op 86%. Naar sector blijkt dat respectievelijk 90% en 94% van de pleegzorg van OPZ Geel en de BJZ "elke dag" wordt opgenomen. Binnen VAPH-pleegzorg en GOP ligt dit aandeel opmerkelijk lager. Indien pleegzorg gebaseerd is op een rechterlijke beslissing, neemt een aandeel van 95% elke dag pleegzorg op. Indien de pleegzorg niet berust op een rechterlijke beslissing ligt dit aandeel lager (82%).

Tabel 4 De pleegzorgintensiteit naar demografische kenmerken pleegkind/gast en pleegzorgkenmerken

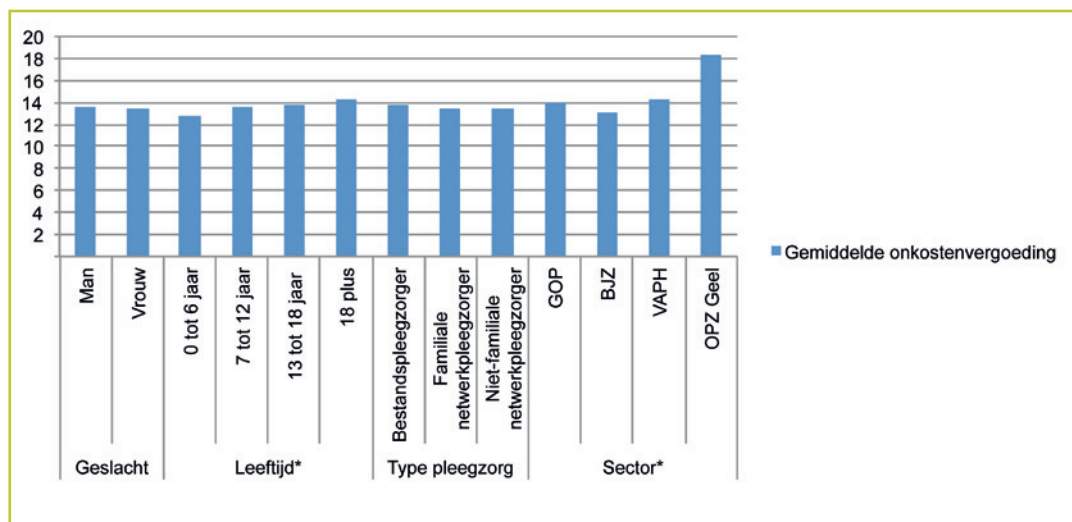
Elke dag pleegzorg?		Nee	Ja	Totaal (n=100%)
Geslacht	Man	11,5%	88,5%	797
	Vrouw	9,4%	90,6%	733
Leeftijd pleegkind/gast*	0 tot 6 jaar	12,5%	87,5%	352
	7 tot 12 jaar	9,0%	91,0%	367
	13 tot 18 jaar	5,9%	94,1%	389
	18 plus	13,5%	86,5%	408
Pleegzorgtype*	Bestandspleegzorger	12,6%	87,4%	721
	Familiale netwerkpleegzorger	6,7%	93,3%	593
	Niet-familiale netwerkpleegzorger	14,2%	85,8%	226
Sector*	GOP	72,7%	27,3%	44
	BJZ	5,9%	94,1%	1046
	VAPH	18,7%	81,3%	257
	OPZ Geel	10,0%	90,0%	110
Rechter besliste pleegzorg*	Nee	18,4%	81,6%	636
	Ja	4,6%	95,4%	776
	Weet niet	8,7%	91,3%	115

* $p < 0.05$

2.2.5 De onkostenvergoeding

Voor de pleegzorg die pleegzorgers opnemen ontvangen ze een onkostenvergoeding die de kosten verbonden aan de zorg die ze opnemen moet helpen dekken. De sectorale regelgeving waarop die onkostenvergoeding gebaseerd is, is relatief complex. Voor een verduidelijking zie o.a. Bronselaer e.a. (2011). Vooreerst kijken we naar de omvang van de onkostenvergoeding (kinderbijslag werd in dit bedrag niet meegeteld). Gemiddeld genomen bedraagt de dagelijkse onkostenvergoeding 13,6 euro. Figuur 4 toont geen significante verschillen in de gemiddelde onkostenvergoeding naar geslacht van het pleegkind/de pleeggast en naar type pleegzorg. Naar leeftijd blijkt de gemiddelde vergoeding hoger te liggen naarmate pleegkinderen/gasten ouder zijn. Naar sector bestaan eveneens significante verschillen waarbij pleegzorgers van OPZ Geel gemiddeld een hogere onkostenvergoeding rapporteren (18 euro per dag).

Figuur 4 Gemiddelde dagelijkse onkostenvergoeding naar demografische kenmerken van pleegkind/gast en pleegzorgkenmerken

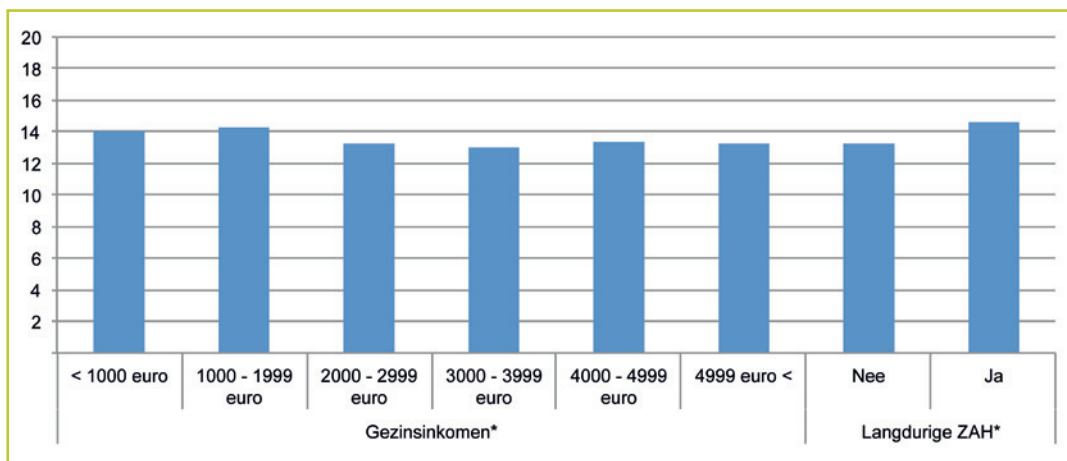

* $p < 0.05$

Figuur 5 gaat de samenhang na tussen behoeftekenmerken van pleeggezinnen en de onkostenvergoeding die pleegzorgers ontvangen. Daaruit blijkt dat de gemiddelde dagvergoeding significant verschilt in functie van het gezinsinkomen. De laagste inkomensgroepen rapporteren gemiddeld de hoogste onkostenvergoeding per dag. Bovendien blijkt dat indien pleegkinderen/gasten kampen met een langdurige ziekte, aandoening of handicap (ZAH) de gemiddelde onkostenvergoeding significant hoger ligt. Gezien de regeling op vlak van onkostenvergoeding voor pleegzorgers (in de verschillende sectoren) niet gerelateerd is aan het inkomen van pleegzorgers of het voorkomen van een langdurige ZAH bij pleegkinderen/gasten is deze vaststelling opmerkelijk. Een verklaring is dat de onkostenvergoeding en het aandeel pleegkinderen/gasten met een langdurige

ZAH hoger ligt in die sectoren (VAPH & OPZ Geel) waar het inkomen van pleegzorgers het laagst is.

Figuur 5 Gemiddelde dagelijkse onkostenvergoeding naar behoeftetekenen

* $p < 0.05$

Tabel 5 toont dat 40% van de pleegzorgers in Vlaanderen de ontvangen onkostenvergoeding als te weinig tot veel te weinig ervaren. Dit percentage ligt hoger wanneer de pleegkinderen/gasten van het mannelijk geslacht zijn of een hogere leeftijd hebben. Kijken we naar de pleegzorgkenmerken dan bestaan naar type pleegzorg geen significante verschillen. Naar sector valt op dat 87% van de pleegzorgers van OPZ Geel de onkostenvergoeding voor hun pleegkind/gast als (veel) te weinig ervaren. Kijken we naar de gezinskenmerken dan neemt het aandeel pleegzorgers die de onkostenvergoeding (veel) te weinig vindt toe naarmate het gezinsinkomen lager ligt en men moeilijker kan rondkomen met het gezinsinkomen.

Tabel 5 De mate waarin pleegzorgers de onkostenvergoeding voor hun pleegkind/pleegvast als voldoende ervaren naar demografische kenmerken (kind/gast), gezinskenmerken en pleegzorgkenmerken

		(veel) te weinig	voldoende, (veel) te veel	
Geslacht*	Man	43,2%	56,8%	100,0%
	Vrouw	37,1%	62,9%	100,0%
Leeftijd*	nul tot 6 jaar	33,0%	67,0%	100,0%
	7 tot 12 jaar	35,5%	64,5%	100,0%
	13 tot 18 jaar	40,3%	59,7%	100,0%
	18 plus	52,4%	47,6%	100,0%

Type pleegzorg	Bestandspleegzorger	41,6%	58,4%	100,0%
	Familiale netwerkpleegzorger	38,4%	61,6%	100,0%
	Niet-familiale netwerkpleegzorger	40,6%	59,4%	100,0%
Sector*	GOP	11,9%	88,1%	100,0%
	BJZ	37,2%	62,8%	100,0%
	VAPH	36,1%	63,9%	100,0%
	OPZ Geel	87,4%	12,6%	100,0%
Gezinsinkomen*	Minder dan 999 euro	61,9%	38,1%	100,0%
	Tussen de 1000 en 1999 euro	47,4%	52,6%	100,0%
	Tussen de 2000 en 2999 euro	37,9%	62,1%	100,0%
	Tussen de 3000 en 3999 euro	29,5%	70,5%	100,0%
	Tussen de 4000 en 4999 euro	32,0%	68,0%	100,0%
	5000 euro en meer	26,4%	73,6%	100,0%
Kunnen rondkomen met inkomsten*	Zeer moeilijk	76,2%	23,8%	100,0%
	Moeilijk	76,5%	23,5%	100,0%
	Eerder moeilijk	58,0%	42,0%	100,0%
	Eerder gemakkelijk	38,4%	61,6%	100,0%
	Gemakkelijk	25,1%	74,9%	100,0%
	Zeer gemakkelijk	15,3%	84,7%	100,0%
Alle pleegzorgers		40,1%	59,9%	100,0%

* $p < 0.05$

3 Ondersteuningsbehoeften van Vlaamse pleegkinderen/gasten

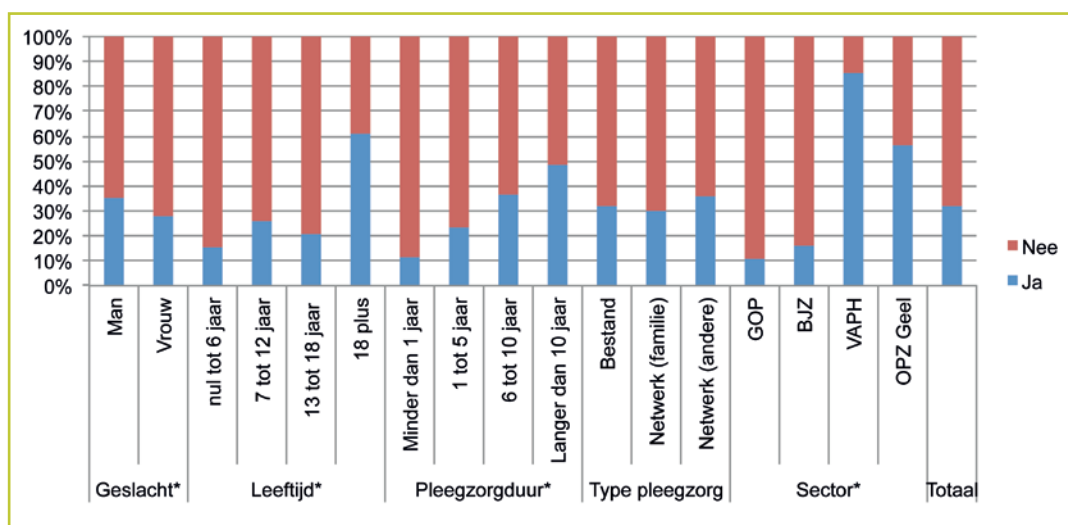
De ondersteuningsbehoeften van pleegkinderen/gasten worden in wat volgt op twee manieren geïllustreerd. Enerzijds wordt gekeken naar het voorkomen van langdurige ziekte, aandoeningen, handicaps en naar verschillende soorten van handicaps en gedragsproblemen. Anderzijds wordt aangegeven in welke mate pleegzorgers een behoefte ervaren aan professionele hulp met betrekking tot deze beperkingen en gedragsproblemen.

3.1 Het voorkomen van ziekte, aandoeningen of handicaps

Onder Vlaamse pleegkinderen/gasten komt 32% met een langdurige ziekte, aandoening of handicap (ZAH). Figuur 6 toont significante verschillen naar het geslacht en de leeftijd van pleegkinderen/gasten waar bij mannelijke pleegkinderen/gasten vaker langdurige ZAH worden gerapporteerd. Naarmate de leeftijd van pleegkinderen/gasten hoger ligt komen vaker langdurige ZAH voor. Uitzondering hierop vormen de “13 tot 18 jarigen” die een lager aandeel langdurige ZAH laten optekenen dan de “7 tot 12 jarigen”.

Naar pleegzorgtype blijken geen significante verschillen te bestaan, wel naar pleegzorgduur en pleegzorgsector. Het voorkomen van langdurige ZAH ligt hoger naarmate de pleegzorgduur toeneemt. Naar sector bestaan eveneens duidelijke verschillen. Het aandeel pleegkinderen/gasten met een langdurige ZAH bedraagt 86% binnen VAPH-pleegzorg, 56% bij pleeggasten van OPZ Geel, 15% bij degenen van de BJZ en 11% binnen GOP.

Figuur 6 Het voorkomen van een langdurige ziekte, aandoening of handicap naar demografische kenmerken pleegkind/gast en pleegzorgkenmerken

Tevens werd gepeild naar het voorkomen van verschillende soorten van beperkingen bij Vlaamse pleegkinderen/gasten namelijk: verstandelijke beperking, lichamelijke beperking, zintuiglijke beperking. Van de bevroagde pleegzorgers geeft 38% aan dat een professionele hulpverlener ooit vaststelde dat hun pleegkind/gast verstandelijk onder het gemiddelde functioneert. Bij 13% werd door een professionele hulpverlener ooit een zintuiglijke handicap vastgesteld. Voor een lichamelijke beperking bedraagt dit aandeel 9%.

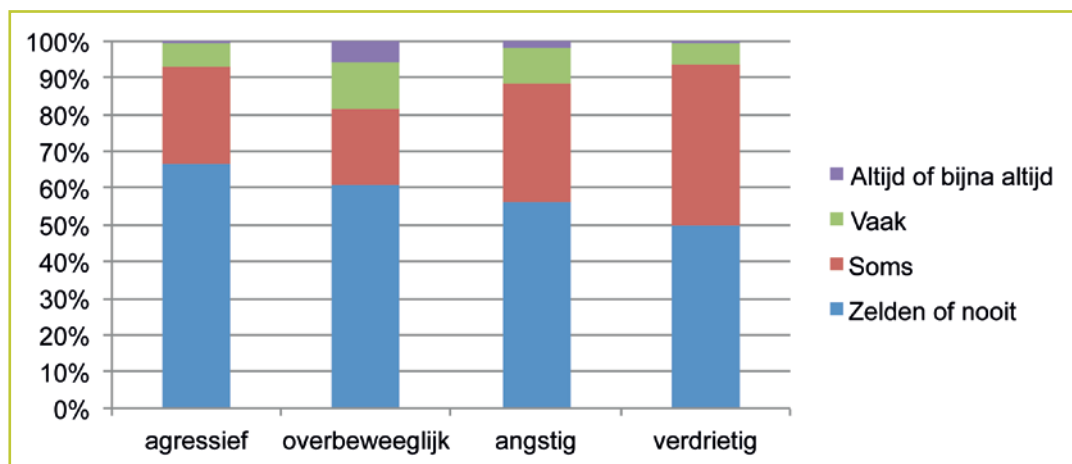
3.2 Ondersteuningsbehoeften omwille van ziekte, aandoeningen en beperkingen

Onder pleegkinderen/gasten met een langdurige ziekte, aandoening of handicap is 52,5% vaak, altijd of bijna altijd belemmerd in zijn/haar dagelijkse bezigheden. 1,5% is daardoor vaak, altijd of bijna altijd bedlegerig. Eén op vier pleegkinderen/gasten met een langdurige ziekte, aandoening of handicap heeft behoefte aan professionele hulp (advies, zorg, ondersteuning, begeleiding). Onder pleegkinderen/gasten met een verstandelijke beperking heeft 79% behoefte aan professionele hulp. Wanneer pleegkinderen/gasten een lichamelijke beperking hebben, bedraagt dit aandeel 80%. Hebben pleegkinderen/gasten een zintuiglijke handicap, dan heeft 66% behoefte aan professionele hulp.

3.3 Het voorkomen van internaliserend en externaliserend probleemgedrag

Om een beeld te krijgen van het voorkomen van probleemgedrag bij pleegkinderen/gasten werd aan pleegzorgers gevraagd hoe vaak hun pleegkind of gast agressief, overbeweeglijk, verdrietig en angstig is. Agressie en overbeweeglijk zijn, worden als externaliserend probleemgedrag opgevat, angstig en verdrietig eerder als internaliserend probleemgedrag. Figuur 7 toont de antwoorden op deze vragen. Daaruit blijkt dat pleegzorgers bij hun pleegkind/gast frequenter ("soms", "vaak", "altijd of bijna altijd") internaliserend probleemgedrag rapporteren en minder frequent externaliserend probleemgedrag. Opmerkelijk is ook dat quasi één op vijf "vaak", "altijd of bijna altijd" overbeweeglijkheid rapporteert bij hun pleegkind/gast.

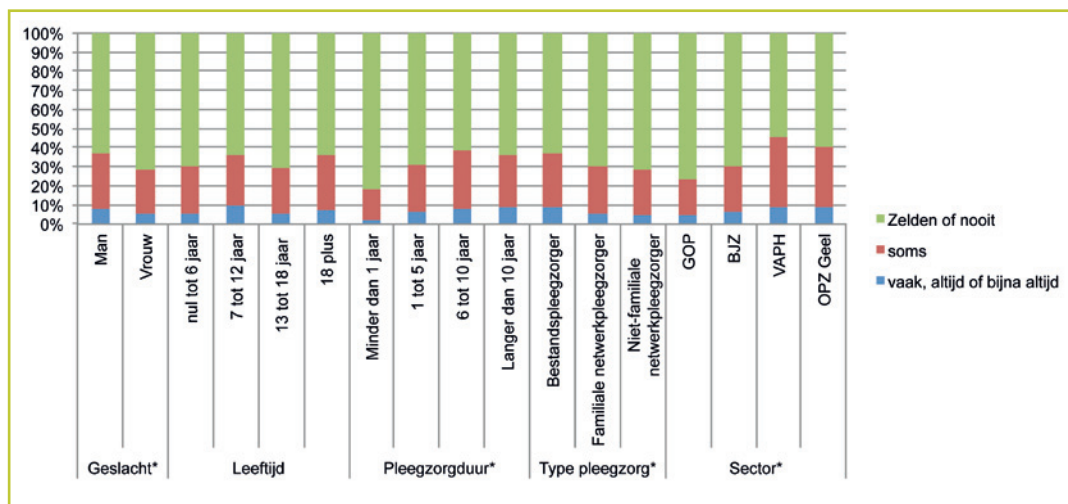
Figuur 7 De frequentie van probleemgedrag bij Vlaamse pleegkinderen/gasten

Figuur 8 toont het voorkomen van agressief gedrag naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken. Daaruit blijkt dat agressief gedrag vaker voorkomt bij mannelijke pleegkinderen/gasten dan bij vrouwelijke. Met de leeftijd van het pleegkind/gast bestaat geen significante samenhang. Met de pleegzorgduur, het type pleegzorg en de sector waarin de pleegzorg van het kind/de gast zich situeert bestaat wel een signifi-

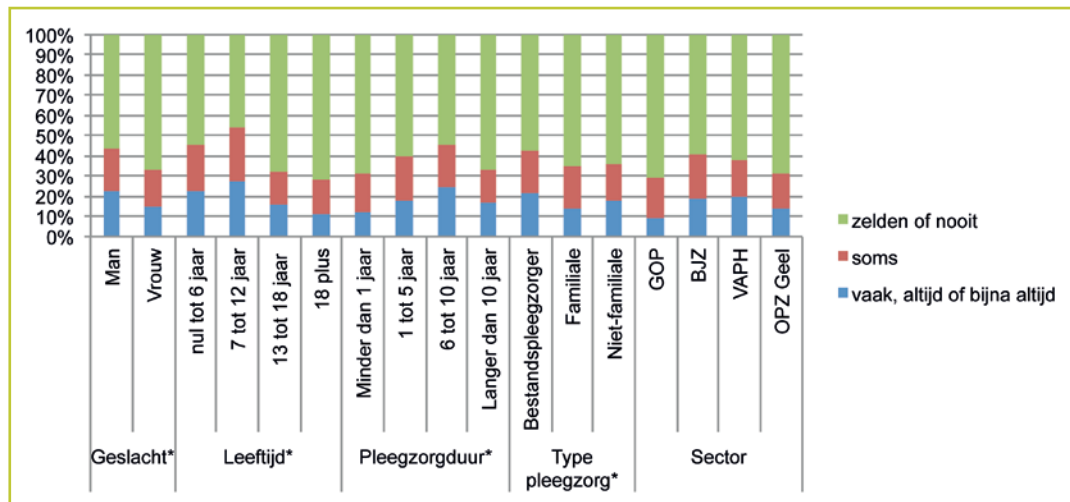
cante samenhang. Naarmate pleegzorg langer duurt blijkt vaker agressief gedrag voor te komen. Pleegkinderen/gasten binnen bestandspleegzorg vertonen vaker agressie dan degenen in netwerkpleegzorg. Bij pleegkinderen/gasten binnen VAPH en OPZ Geel wordt frequenter agressief gedrag gerapporteerd dan bij degenen in GOP en BJZ-pleegzorg.

Figuur 8 Frequentie van “agressief zijn” naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken

Figuur 9 toont het voorkomen van overbeweeglijkheid naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken. Mannelijke pleegkinderen/gasten vertonen significant vaker overbeweeglijkheid dan vrouwelijke. Jongere pleegkinderen/gasten vertonen vaker overbeweeglijkheid dan oudere pleegkinderen/gasten. Overbeweeglijkheid komt het meest frequent voor in de leeftijdscategorie “7 tot 12 jaar” waar 28% “vaak, altijd of bijna altijd” overbeweeglijkheid vertoont. Het vertonen van overbeweeglijkheid neemt ook toe naarmate pleegzorg langer duurt althans tot de categorie “6 tot 10 jaar”. Bij degenen die langer dan 10 jaar in een pleeggezin verblijven ligt het aandeel van frequent overbeweeglijk zijn opnieuw lager. Pleegkinderen/gasten in bestandspleegzorg en in andere netwerkpleegzorg vertonen vaker overbeweeglijkheid dan degenen in familiale netwerkpleegzorg. Pleegkinderen/gasten in BJZ- en VAPH-pleegzorg vertonen vaker overbeweeglijk gedrag dan degenen in GOP.

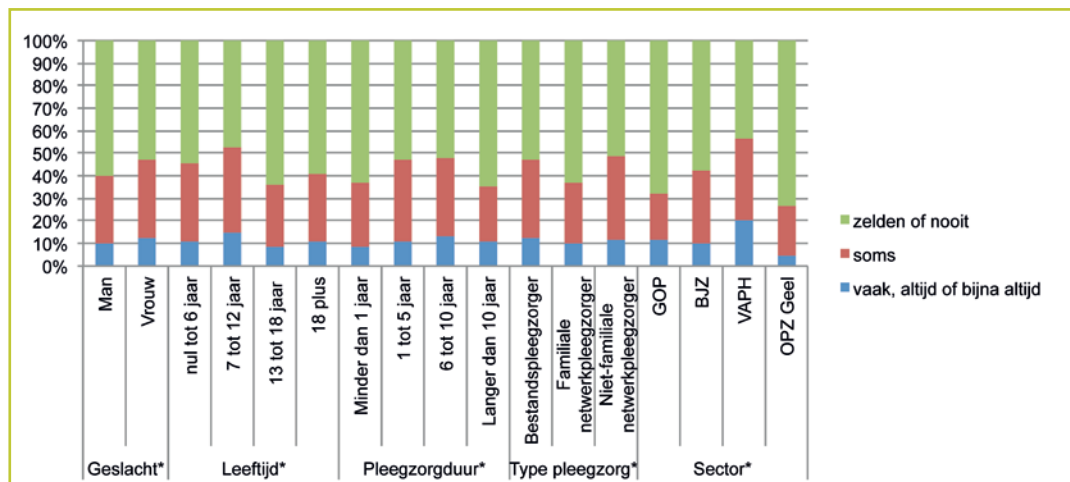
Figuur 9 Frequentie van “overbeweeglijk zijn” naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken

Figuur 10 toont het voorkomen van “angstig zijn” naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken. Angstig zijn komt significant vaker voor bij vrouwelijke pleegkinderen/gasten vergeleken met mannelijke. Ook naar de leeftijd van het pleegkind/de pleeg-gast bestaan significante verschillen. Angstproblemen blijken het vaakst voor te komen in de leeftijdsgroep van “7 tot 12 jaar”.

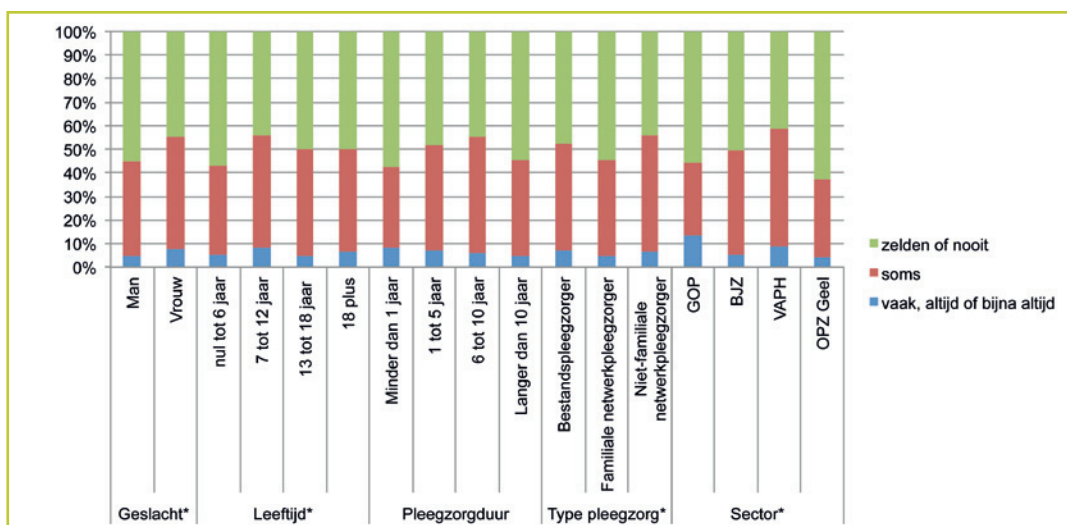
Naar pleegzorgduur komen angstproblemen vaker voor naarmate de pleegzorgduur toeneemt. Uitzondering vormen de pleegkinderen/gasten die langer dan 10 jaar in een pleeggezin verblijven. Naar type pleegzorg blijkt dat angstproblemen bij pleegkinderen/gasten minder vaak voorkomen binnen familiale netwerkpleegzorg dan binnen bestandspleegzorg en andere netwerkpleegzorg. Naar sector valt op dat angstproblemen opmerkelijk vaker worden gerapporteerd bij pleegkinderen/gasten binnen de pleegzorg van het VAPH.

Figuur 10 Frequentie van “angstig zijn” naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken

Figuur 11 toont dat “verdrietig zijn” vaker voorkomt bij vrouwelijke pleegkinderen/gasten dan bij mannelijke. Opnieuw blijkt dat bij pleegkinderen/gasten in de leeftijdsgroep “7 tot 12 jaar” het vaakst verdriet wordt gerapporteerd. Naar pleegzorgduur bestaan geen significante verschillen. Naar type pleegzorg wordt opnieuw het minst verdriet gerapporteerd bij pleegkinderen/gasten in familiale pleegzorg. Naar sector komt “verdrietig zijn” minder vaak voor bij pleegkinderen/gasten in GOP en binnen OPZ Geel.

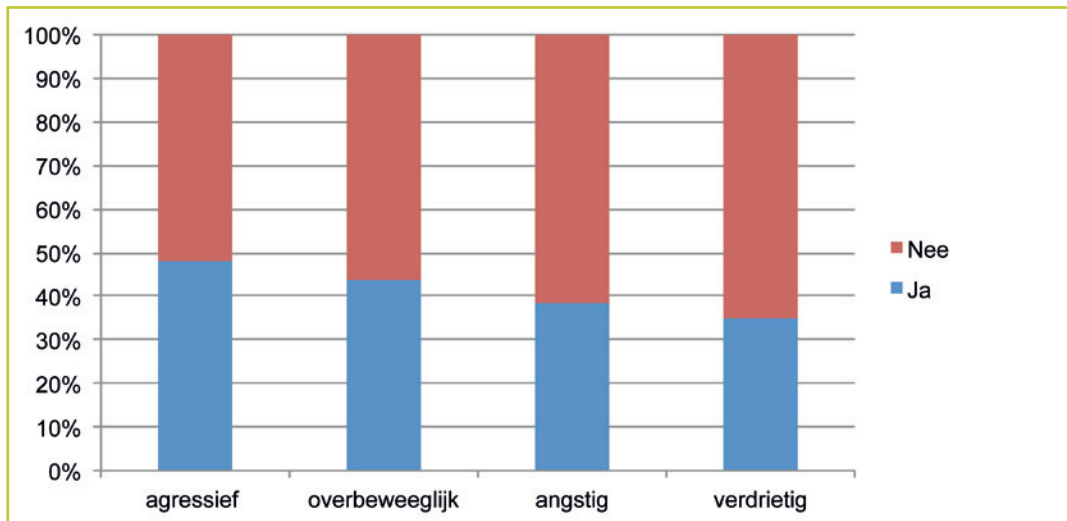
Figuur 11 Frequentie van “verdrietig zijn” naar demografische kenmerken en pleegzorgkenmerken

3.4 Ondersteuningsbehoeften omwille van probleemgedrag

Figuur 12 toont de behoefte aan professionele hulp omwille van probleemgedrag die Vlaamse pleegzorgers rapporteren bij hun pleegkind/gast. Daaruit blijkt dat quasi de helft van de pleegzorgers aangeven dat indien hun pleegkind/gast “soms, vaak, altijd of bijna altijd” agressief is ze hiervoor behoefte hebben aan professionele hulp. Voor “overbeweeglijk zijn” bedraagt dit aandeel 43%. Voor internaliserende problemen ligt dit aandeel lager (respectievelijk 38% voor angst en 35% voor verdrietig zijn).

Figuur 12 De behoefte aan professionele hulp omwille van probleemgedrag bij Vlaamse pleegkinderen/gasten

4 Conclusie

In deze bijdrage werd vanuit het perspectief van de pleegzorger (een schriftelijke bevraging) een profiel geschetst van pleegkinderen/gasten. Daaruit blijkt dat de demografische kenmerken van pleegkinderen/gasten significant verschillen naar sector alsook dat ze significante samenhang vertonen met pleegzorgkenmerken. Pleegzorgkenmerken zoals de duur, de intensiteit, het verblijf vooraf, het type pleegzorg of de sector vertonen vaak onderlinge samenhang. Gezien de onkostenvergoeding gebaseerd is op een sectorale regelgeving is het verstaanbaar dat de gemiddelde omvang significant verschilt naar sector. Ook in functie van aanwezige behoeften (niveau gezinsinkomen en voorkomen van langdurige ZAH) bestaan significante verschillen waarbij de meest behoevendsten een hogere vergoeding rapporteren. 40% van de pleegzorgers vindt de onkostenvergoeding te beperkt en die houding steunt deels op het moeilijk kunnen rondkomen of een (te) beperkt gezinsinkomen. Opmerkelijk is dat pleegzorgers van OPZ Geel gemiddeld de hoogste onkostenvergoeding krijgen maar dat tegelijk 85% meent dat de vergoeding te beperkt is.

Op vlak van ondersteuningsbehoeften blijkt dat één derde van de pleegkinderen/gasten kampt met een langdurige ziekte, aandoening of handicap en één vierde daarvan heeft behoefte aan professionele hulp. Verstandelijke beperkingen worden vaker gerapporteerd (bij 37% van de pleegkinderen/gasten) dan lichamelijke beperkingen (bij 9%). Externaliserende gedragsproblemen (agressie en overbeweeglijkheid) komen minder vaak voor dan internaliserende gedragsproblemen. Wanneer externaliserend probleemgedrag zich voordoet wordt er door de pleegzorger wel vaker een behoefte ervaren aan professionele hulp dan voor internaliserend probleemgedrag.

Bibliografie

Bronselaer, J., Vandezande, V. & Verreth, K. (2011) *Een intersectorale evaluatie van de Vlaamse diensten voor pleegzorg*, Brussel: Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Bronselaer, J., Vandezande, V. & Verreth, K. (2011a) *Een profielschets van Vlaamse pleegzorgers*, Brussel: Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Pleegzorg Vlaanderen (s.d.) *De pleegzorgregistratie 2009. 12 jaar pleegzorg geregistreerd*, Pleegzorg Vlaanderen.

Verreth, K., Bronselaer, J. & Vandezande, V. (2011) *Behoeftesonderzoek bij pleegzorgers in Vlaanderen: onderzoeksopzet*, Brussel: Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

